วารสาร มจร บาฬีศึกษาพุทธโฆส ปริทรรศน์
Journal of MCU Palisueksabuddhaghosa Review
ISSN : 3057-1952 (ONLINE)

# บทวิจารณ์หนังสือ

**ชื่อหนังสือ** : บวชทำไม
**ผู้เขียน** : พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)
**พิมพ์เมื่อ** : ๒๕๔๙
**จำนวนหน้า** : ๒๕๖ หน้า
**ผู้วิจารณ์** : พระครูโสภณขันติคุณ (สุกิจ มีกุล)

**บทนำ**

การจัดพิมพ์หนังสือเล่มนี้ ข้าพเจ้าเป็นผู้เลือกเรื่องเฉพาะที่เห็นว่าจะมีประโยชน์แก่การปรับปรุงสถานการณ์ทางพุทธศาสนาแห่งสมัยนี้ ปัญหาเฉพาะหน้า คือ การไม่นิยมเข้ามาบรรพชาอุปสมบทของกุลบุตร หรือเข้ามาเพียงชั่วไม่กี่วัน ชั่ว ๗ วัน ดูจะมากยิ่งขึ้นทุกที ดูน่าเป็นห่วงว่าในอนาคตอันใกล้นี้ พระจะไม่คอยมีในแต่ละวัด

ขอให้ช่วยกันศึกษา พิจารณา แนะนำสั่งสอนชักจูงให้ทราบถึงประโยชน์อันแท้จริงของการบวช ให้เป็นที่เข้าใจกันยิ่งขึ้น เพื่ออนุชนชั้นหลังจะเข้าใจเรื่องการบวชดีขึ้น และนิยมการบวช ซึ่งแท้ที่จริงก็มีประโยชน์เป็นอันมาก แม้สำหรับผู้ที่จะออกไปครองเรือน

การปฏิบัติของพระบวชใหม่ ตามวิธีแบบโบราณนั้น ข้าพเจ้าเห็นว่ามีประโยชน์มาก ที่ทำให้เกิดความศักดิ์สิทธิ์โดยไม่ต้องงมงายแต่ประการใด และจะทำให้พระบวชใหม่อยู่ได้ทน โดยไม่มีการรบกวนของกิเลสมากนัก หรืออาจจะป้องกันการรบกวนของกิเลสเพราะพิธีกรรมอันเป็นที่ตั้งแห่งความขลัง หรือเคร่งครัดเหล่านั้น ขอได้กรุณาช่วยกันพิจารณา ตัดแปลงนำมาใช้ให้สมสมัยเท่าที่จะทำได้ บูรพาจาจารย์ของเราท่านรอดตัว และอยู่กันมาได้ด้วยการยึดถือแบบนี้ เป็นการปลอดภัย ทั้งที่คนสมัยนี้จะเห็นเป็นการงมงาย ถ้าจะรู้สึกว่างมงายกันบ้าง ก็เพราะไม่ตามารถเข้าถึงความหมายแห่งเรื่องนั้น ๆ ยึดถือเอาแต่ตามต้าหนังสือมากเกินไป จนกลายเป็นเถรส่องบาตร.

การทำสมาธิแบบอานาปานสติ ๑๖ ขั้น เหมาะสมสำหรับสมัยมัยนี้จึงได้เลือกเอาคำอธิบายที่ง่าย ๆ มาพิมพ์รวมไว้ด้วย สำหรับผู้สนใจจะได้ลองดูด้วยตนเอง ไม่ต้องมีใครคอยควบคุมขนาบข้าง ขอให้พยายามกระทำ แล้วการกระทำนั่นเองมันจะสอนให้ในตัว เหมือนการหัดขี่รถจักรยาน ซึ่งรถและการล้มของรถนั่นแหละจะสอนให้จนไม่ล้ม คนด้วยกันสอนให้ไม่ได้ การกระทำมันสอนให้เอง ทำสมาธินี้ก็เหมือนกันมุ่งหมายแต่ความสงบอย่างเดียว (อย่ามุ่งเลยไปถึงอิทธิปาฏิหาริย์) แล้วพยายามทำเรื่อย ๆ ไป เถิด จะประสบความสำเร็จเหมือนหัดขี่รถจักรยานต้องเคยหกล้มหลายสิบครั้ง แล้วก็ไม่ล้มอีก ฉันใดก็ฉันนั้น

สำหรับการสึกก็เหมือนกัน ควรจะได้รับการปรับปรุงให้มีการตักเตือนที่เพียงพอมีหลักเกณฑ์ที่ดีติดตัวไปด้วยให้เพียงพอ คงจะไม่มีอาการที่สึกออกไปเช้านี้ ค่ำลงไปเที่ยวถูกตีศีรษะแตกกลับบ้าน

สำหรับเรื่องการเก็บความโกรธนั้น มุ่งให้เป็นการตอบปัญหาแก่ผู้มาถามปัญหาเกี่ยวกับเรื่องนี้ซึ่งมีมากเหลือเกิน

ทั้งหมดนี้ เป็นเรื่องที่ข้าพเจ้าเห็นเป็นเรื่องรีบด่วนที่ควรปรับปรุงขอได้โปรดพิจารณาใช้ให้เป็นประโยชน์ให้มากที่สุดตามที่จะมากได้

ผลกุศลเกิดขึ้นอย่างไรเท่าไร ขอน้อมอุทิศแด่ท่านอาจารย์ผู้ที่ล่วงลับไปแล้วนั้น โดยควรแก่คติวิสัยทุกประการ

**เนื้อหา**

หนังสือเรื่อง “บวชทำไม”[1] จัดเป็นผลงานวิจัย ได้แบ่งการศึกษาออกเป็น ๓ ส่วน คือ

ส่วนที่ ๑ เรื่องเกี่ยวกับหลักการบวช คือ อะไร การบวชนั้น เป็นการออกไปแสวงหาไปค้นหาว่าอะไรที่มันดีกว่าการที่อยู่ครองเรือน การบวชนั้น เป็นการปฏิบัติ การมีชีวิตอยู่อย่างต่ำต้อย ไม่มีทรัพย์สมบัติเลย การบวชนั้น เป็นการปฏิบัติศีล บังคับตน บังคับอินทรีย์ สละของรัก ของชอบใจสุดยอดในโลกนี้ ออกไปบวช การบวชนั้น เป็นความสะดวก ในการที่จะเดินทางไปนอกโลกนี่พูดอย่างอุปมาการบวชนั้น เป็นโอกาสที่จะได้สิ่งสูงสุด ที่มนุษย์ควรจะได้รับ คือ ได้รับความรอดแห่งจิตใจ ได้รับอมตธรรมความไม่ตายแห่งจิตใจ การบวชนั้น มันอยู่บนหัวคนทุกคน ถ้ามันเป็นการบวชจริง การบวชนั้น ทำประโยชน์ผู้อื่น แม้อย่างประโยชน์โลก ๆ ได้ยิ่งกว่าคนไม่บวช ถ้าใครมันจริง ไม่โกหกตัวเอง ว่าอยากจะทำประโยชน์แก่ผู้อื่นแล้ว บวชเพื่อทำประโยชน์ผู้อื่นอย่างเดียวก็ยังพอ ยังไม่ต้องบรรลุมรรค ผล นิพพาน มันก็ยังมีโอกาสทำได้แล้วก็ทำลายกิเลส ความเห็นแก่ตัวไป ในการช่วยเหลือกุศลสาธารณะ และการบวชนั้นเป็นเพศอันสูงสุด คือ สมณเพศเป็นเพศที่ทรงไว้ซึ่งพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า พระปัจเจกพุทธเจ้า และพระอรหันต์โดยทั่ว ๆ ไป

ผู้บวชที่ประสงค์จะได้รับผลแห่งการบวช จักต้องระลึกหรือสำนึกถึงความที่ตนจะต้องรับผิดชอบในความล้มเหลว หรือความประสบผลสำเร็จในการบวชของตนด้วยตนเอง เพราะตนขอบวชด้วยความสมัครใจของตนเอง เพื่อเป็นเครื่องเตือนตนไม่ให้เป็นผู้เสียหายในการปฏิญาณของตน จักต้องระลึกถึงข้อที่ตนได้ทำพิธีบวชของตนในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ ในโอกาสอันศักดิ์สิทธิ์ ในท่ามกลางหมู่คณะที่ประชุมกัน ในนามของพระรัตนตรัย ตนจะต้องมีหิริและโอตตัปปะในการรักษาเกียรติยศของตน ตามที่ได้ปฏิญาณในการบวชของตนไว้อย่างไร เป็นผู้สำนึกในลักษณะของการบวชอันแท้จริง กล่าวคือ การไปหมดจากเรือน จากการกินอยู่นุ่งห่ม การใช้สอย การทำ การพูด และความรู้สึกคิดนึกอย่างอย่างฆราวาสโดยสิ้นเชิง และเป็นผู้เว้นหมดจากสิ่งที่วรเว้นควรละ ตามธรรม ตามวินัยในพระศาสนานี้ ทำการบวชของตนให้เป็นการบวชที่บริสุทธิ์และถูกต้องไม่นำมาซึ่งอังอันตรายแก่ตน เพราะการบวชของตน มีพระรัตนตรัยซึ่งมีใจความ

[1] พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ), **บวชทำไม**, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙), หน้า ๑-๒๕๖.

สำคัญรวมอยู่ที่ความสะอาด สว่าง สงบ เป็นวัตถุที่ตั้งที่อาศัยเป็นการบวชที่นำมาซึ่งผลอันจะพึงได้แก่ตน แก่ผู้มีบุญคุณของตน ตลอดถึงผลที่จะพึงได้แก่พระศาสนา ความเป็นอย่างนี้ ย่อมสำเร็จประโยชน์ได้ถึงที่สุด เพราะคนมีอาวุธอันประเสริฐของบุคคลผู้บวชแล้ว กล่าวคือ กัมมัฏฐานอันเป็นประธาน มีอสุภกัมมัฏฐานเป็นต้น และประกอบด้วยกัมมัฏฐานอันเป็นบริวารมีการพิจารณา พิจารณาจตุปัจจัย เครื่องอาศัยทั้ง ๔ อย่างของบรรพชิตแล้วบริโภคสำเร็จประโยชน์ได้อย่างบริสุทธิ์ นับว่าเป็นทั้งอาวุธ และเป็นทั้งเครื่องป้องกันในการบำบัดอันตราย อันจะพึงเกิดขึ้นแก่บรรพชาของตน จนกระทำให้ตนมีสิทธิอันชอบธรรม ที่จะรับทักษิณาทาน และการกราบไหว้บูชา ทั้งของเทวดาและมนุษย์ รู้จักถือเอาประโยชน์อันสูงสุด ซึ่งเป็นความมุ่งหมายอันแท้จริงแห่งการบวช กล่าวคือ ความเร็วไวในการบรรลุมรรคผล และโอกาสที่ตนสามารถบำเพ็ญประโยชน์ตนและประโยชน์ผู้อื่น ได้กว้างขวางไพศาลสูงสุดอย่างไม่มีขอบเขต ๓ กับพระบาลีที่ว่า “อปิ รชุเชน ตำ วรำ” ซึ่งมีใจความว่า บรรพชานั้นเป็นสิ่งประเสริฐกว่าการเป็นจักรพรรดิ ดังนี้ โดยไม่ต้องสงสัยเลยขอให้เราทั้งหลาย ผู้บวชเป็นสมณะศากยบุตร ในพระพุทธศาสนาของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า จงได้รักษาเกียรติแห่งความเป็นสมณะศากยปุตติยะไว้ให้ได้ โดยการทำตนให้ประสบผลแห่งการบวช โดยหลักเกณฑ์ดังกล่าวมาแล้วนั้น ทุกประการ

ขอย้ำเรื่องนี้อีกว่า อานิสงส์ของบรรพชามีมากเหลือประมาณ ๆ กันก็ไม่รู้จักจบจักสิ้น พระเกจิอาจารย์ได้พูดไว้ว่า ให้เอาท้องฟ้าทั้งหมดมาทำกระดาษสำหรับเขียน แล้วก็เอาเขาพระสุเมรุมาทำปากกาสำหรับจะเขียน เอาน้ำในมหาสมุทรนี้ละลายแผ่นดินทั้งหมดเป็นน้ำหนึ่งสำหรับชุบปากกาเขียน เขียนกันจนหมดแผ่นฟ้าแผ่นฝ้าดินก็ยังไม่จบอานิสงส์ของบรรพชา นี้ว่าโดยรายละเอียดปลีกย่อย แต่ถ้าว่าโดยประเภทแล้ว เราสรุปให้เหลือสั้นเพียง ๓ ประเภท คือ ๑. ประโยชน์อานิสงส์ที่ ตัวเธอ ผู้ขอบรรพชาจะได้รับ นี้อย่างหนึ่ง ๒. ประโยชน์อานิสงส์ ที่ญาติทั้งหลาย มีบิดามารดาเป็นต้นจะได้รับ นี้อย่างหนึ่ง ๓. ประโยชน์ที่เพื่อนมนุษย์ สัตว์โลกทั้งหลายจะพึงได้รับตลอดจนศาสนาจะพึงได้รับร่วมกัน นั้นอีกอย่างหนึ่งที

ในส่วนที่ ๒ การปฏิบัติระหว่างการครองสมณเพศ

การทำวัตรของเราทำวัตรเช้า ทำวัตรเย็นนี้ เราต้องสำรวมระวัง บังคับตัว บังคับใจ อย่างนี้ก็เป็นศีลสิกขา การที่เรามีจิตใจจดจ่ออยู่ในวัตถุที่เราทำวัตร คือ พระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ หรือคุณของพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ นี้มันก็แน่นอนมันเป็นพุทธานุสติ ธัมมานุสติ สังฆานุสติ นี่ก็เป็นสมาธิสิกขา จิตตสิกขา ความรู้สึกกลัว ในลักษณะของสัมปชัญญะ ซึมซาบอยู่ในคุณของพระพุทธองค์เป็นต้นว่าเป็นอย่างไร ในบท พุทธวารหนฺตวรตาทิคุณาภิยุตฺโต นี้แสดงลักษณะที่ต้องรู้ต้องเข้าใจ ให้ซึมซาบแจ่มแจ้ง นี้ก็เป็นปัญญา การทำวัตรเช้าทำวัตรเย็นนั้น อย่างน้อยก็ได้เป็น ๓ เรื่องแล้ว คือ เป็นการรักษาไว้ซึ่ง ศีล สมาธิ ปัญญา ทุกลมหายใจเข้าออกทุกอิริยาบถอย่างหนึ่ง เป็นการขยันไปเฝ้าพระผู้มีพระภาคเจ้า ที่ประกอบไปด้วยพระมหากรุณาธิคุณแก่เราอย่างใหญ่หลวง เราก็ไม่ขี้เกียจที่จะไปเฝ้าทุกเช้าทุกเย็น อย่างนี้เป็นต้น นี้ก็อย่างหนึ่ง แล้วก็เป็นโอกาสให้ชำระชะล้างเหมือนกะอาบน้ำให้แก่จิตใจก่อนจะไปเฝ้า เป็นการแสดงอาบัติในธรรมเป็นต้น นี่ก็อีกอย่างหนึ่ง

การฉันอาหาร หรือการรับบิณฑบาตมาฉัน ต้องสำนึกถึงหน้าที่อันนี้เสมอไป และรู้ดีว่าเราได้กระทำหน้าที่อันนี้แล้ว และมีสิทธิที่จะไปรับอาหารบิณฑบาตมาฉัน ดังนั้นเราจึงพยายามสุดความสามารถของเรา ที่จะบำเพ็ญกิจหน้าที่พรหมจรรย์ทุกอย่างทุกประการ แล้วยังหวังที่จะไปเผยแผ่สั่งสอนตามความสามารถปราศจากความโลเลหลุกหลิก เหลาะแหละอะไรต่าง ๆ อีกด้วย นี่เป็นข้อแรก คือ สิทธิและหน้าที่ อันเกี่ยวกับจะบิณฑบาตฉันฟรี ส่วนที่จะมาอ้างว่าโปรดสัตว์ให้ทายกได้ผลได้บุญได้กำไร เพราะให้เรากินเราฉันนี้ไม่ถูกต้อง ไม่แน่นอนไม่ปลอดภัย อย่าไปคิดทำนองนั้น มักจะเป็นเรื่องตบตาชาวบ้านโดยไม่รู้สึกตัวก็ได้

พระพุทธภาษิตมหาสุญญตสูตร อุปริปัณณาส มัชฌิมนิกาย ซึ่งมีว่า อานนท์ เราไม่พยายามทำกับพวกเธออย่างทะนุถนอมเหมือนพวกช่างหม้อทำแก่หม้อ ที่ยังเปียกอยู่ดิบอยู่ อานนท์ เราจักขนาบแล้วขนาบอีก ไม่มีหยุด อานนท์ เราจักชี้โทษแล้วชี้โทษอีก ไม่มีหยุด มีแก่น ผู้นั้นทนอยู่ได้ที่เป็นบาลีขอให้สอบสวนดูเองว่า น เต อานนฺท ตถา ปรกฺกมิสฺสามิ อานนท์ เราไม่พยายามทำกับพวกเธออย่างทะนุถนอม ยถา กุมฺภกาโร อามกมตฺเต เหมือนช่างหม้อ ทำแก่หม้อที่ยังเปียก ยังดิบอยู่ เมื่อเป็นดังนี้ เราควรจะเห็นว่าสิ่งต่าง ๆ ที่เราระลึกนึกถึงด้วยความสังวรระวัง

การเดินจงกรม คือ การทำสมาธิแบบเคลื่อนไหว โดยการเดินไปข้างหน้าด้วยความมีสติอย่างต่อเนื่อง ใช้สติระลึกรู้ กับการเคลื่อนไหวของร่างกายที่ใช้เดิน จงกรม เป็นการออกกำลังกายอย่างหนึ่งของผู้ปฏิบัติธรรม ผู้ปฏิบัติประจำจะมีอานิสงส์เกิดแก่ตน ดังนี้ อานิสงค์ ๑ ทำให้ร่างกายแข็งแรง ๒ ทำให้อาหารย่อยได้ดี ๓ ทำให้เดินทางไกลได้ทน ๔ ทำให้เกิดสมาธิตั้งมั่นได้ไว ๕ ทำให้การไหลเวียนโลหิตทั่วถึง

อานาปานสติภาวนา ความมุ่งหมายของอานาปานสตินี้ มันผิดกับกับกัมมัฏฐานอื่น คือต้องการจะให้มีการปฏิบัติควบหมดอยู่ในเรื่องที่เกี่ยวกับลมหายใจอย่างนี้ ไม่ต้องโยกย้ายไปที่ไหน ไม่ต้องเปลี่ยนเรื่องราวอะไร เราปฏิบัติแต่กับลมหายใจ ตั้งแต่ต้นจนปลาย คือ จนบรรลุมรรค ผลนิพพาน ก็เป็นกัมมัฏฐานที่สะดวก เราไม่ต้องทอบหิ้วอะไรไปที่ไหน ไปนั่งตวงโดนมันก็มีลมหายใจที่นั้น ไม่ต้องอาศัยของข้างนอก กัมมัฏฐานแบบอานาปานสตินี้ มันต้องเนื่องกันอยู่กับการหายใจออกเข้าตลอดเวลา มีสติผูกพันอารมณ์ คือ การหายใจออกเข้าตลอดเวลา จึงได้เรียกว่าอานาปานสติ ถ้าเอาเรื่องกายมาเป็นหลักก็เรียกว่า กายานุปัสสนาสติปัฏฐาน เอาเรื่องเวทนามาเป็นหลัก ก็เรียกว่า เวทนานุปัสสนาสติปัฏฐาน เอาเรื่องจิตมาเป็นหลัก ก็เรียกว่า จิตตานุปัสสนาสติปัฏฐาน เอาธรรมมาเป็นหลัก ก็เรียกว่า ธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน แล้วสำเร็จ รอดตัวได้ เพราะธัมมานุปัสสนาสติปัฏฐาน ในข้อที่เรียกว่า อนิจจานุปัสสี เห็นความไม่เที่ยงของสังขารทั้งปวงอยู่ตลอดเวลา ที่หายใจออกหายใจเข้า หายใจออกหายใจ

ในส่วนที่ ๓ โอวาทสำหรับนำไปปฏิบัติเมื่อลาสิกขา

การสร้างยุ้งฉางในความโกรธ ทีนี้วันนี้ก็จะพูดถึงเรื่อง การสร้างยุ้งฉางใส่ความโกรธ หรือเก็บความโกรธใส่ยุ้งฉางไว้ให้มากเท่าที่จะทำได้ระหว่างที่เราบวช ถ้าเป็นพระเณรที่ดีก็โกรธไม่ได้ เขาถือเป็นหลักตายตัวทั่วกันไปหมด ไม่ว่านักบวชลัทธิไหน หรือศาสนาไหน ถือเอาความโกรธเป็นเลวต่ำสุดสำหรับบรรพชิต อย่างในประเทศอินเดียวนี้ ก็มีหลักทั่วไปอย่างนี้สำหรับบรรพชิตสร้างยุ้งฉางไว้ใส่ความโกรธ หรือ

เก็บความโกรธใส่ยุ้งฉาง นี้ไม่ใช่หมายความว่า เราจะเก็บไว้ให้ร่ำรวยด้วยความโกรธ หรือว่ากักตุนมันไว้ใช้คราวละมาก ๆ คำว่า เก็บใส่ยุ้งฉาง คือ ไม่ให้มันออกมาอาละวาด ด้วยเหตุที่มันมีง่าย หรือมันมีมากนี่ จึงต้องทำอย่างขนาดว่าเก็บใส่ยุ้งฉางไว้ทีเดียว เพราะว่าเดี๋ยวนี้มันยังละไม่ได้ เมื่อยังมีกิเลส ก็อย่าได้ใช้กิเลสเลยเก็บไว้เสีย ถ้ามันหมดกิเลสเสียแล้วก็ไม่เป็นไร ไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้ามันมีกิเลสอยู่ ก็อย่าใช้กิเลสแหละดีกว่า ทีนี้คนมันมีนิสัยสันดานตามใจตัว ไม่ว่าเรื่องอะไรมันก็ปล่อยไปตามความเคยชิน แล้วโกรธนี้มันก็อร่อยเหมือนกัน ก็เลยชอบโกรธจนเป็นนิสัย โกรธเก่ง ฉะนั้นต้องทำเหมือนกะว่าใส่ยุ้งฉาง เก็บไว้ข้างในอย่าให้มันออกมา ยุ้งฉางเก็บกักความโกรธ ๑. ขันติขจัดความโกรธ ๒. ทมะ ขจัดความโกรธ ๓. ปัญญา ขจัดความโกรธ ๔. สติ ขจัดความโกรธ ๕. สังวร ขจัดความโกรธ ๖. สัจจาธิษฐาน ขจัดความโกรธ ๗. จาคะ ขจัดความโกรธ ๘. หิริโอตตัปะ ขจัดความโกรธ ๙. กัมมัสสกตาญาณ ขจัดความโกรธ ๑๐. มรณานุสสติ ขจัดความโกรธ ๑๑. อัปปมัญญาเมตตา ขจัดความโกรธ สร้างยุ้งฉางเสียแต่ขณะที่ยังบวช

ฉะนั้น ขอให้พยายามชิมชีวิตที่เย็น ในขณะที่บวชเพราะไม่มีความโกรธนี้ให้มาก ๆ แล้วมันจะชอบความเย็น ชอบรสของความเย็น เพราะไม่มีไฟคือความโกรธ มันก็เป็นการนิสัยใหม่ที่ตรงกันข้าม เพื่อจะไม่ให้โกรธ แม้ออกไปเป็นฆราวาสอีก ก็คงจะมีความโกรธน้อย หรือโกรธยากยิ่งกว่าที่เป็นมาแล้วต้องมีสติสัมปชัญญะ ใจคอปกติในการที่จะทำการลาสิกขาให้มันเรียบร้อย ที่ว่าต้องทำด้วยใจ ก็คือว่า เรามีสติสัมปชัญญะนั่นเอง การลาสิกขาตามปกติ ก็รู้อยู่ว่าต้องลาสิกขาตามที่ได้กำหนดไว้ มันจึงไม่ค่อยมีปัญหา ไม่เหมือนกับการถูกบังคับให้สึก จับสึกอย่างนั้น มันมีปัญหาที่เขาไม่ได้มีความคิด แต่ถูกบังคับให้สึกใจเขาไม่ได้สึก มันก็มีปัญหาไม่เป็นการสึก อย่างนี้เป็นต้น เดี๋ยวนี้สำหรับเราก็เป็นอันแน่นอนว่า เป็นผู้ที่ลาสิกขาด้วยความรู้สึกตรงกันกับที่ปากว่าก็กระทำโดยทางกาย คือ เปลี่ยนเครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น เมื่อเป็นอย่างนี้การกระทำส่วนบุคคลนั้นก็สมบูรณ์โดยทางใจ โดยทางวาจา โดยทางกายแล้วออกไปเป็นฆราวาสละจากความเป็นภิกษุ ไปสู่ความเป็นฆราวาวาสทั้งหมดนี้ ต้องทำด้วยใจคอที่ปรกติ แล้วจึงค่อยให้ศีล ให้พร ให้โอวาทไปตามระเบียบ

หลักปฏิบัติในการบวชอยู่ที่บ้านการบวชเพื่ออยู่ที่บ้านนั้น ก็ต้องอาศัยหลักธรรมะที่เป็นเนื้อแท้หรือเป็นตัวแท้ของพระพุทธศาสนาที่มีอยู่เป็นหลักชัดเจนตายตัว ในที่นี้จะเลือกเอามาสักหมวดหนึ่งสำหรับยึดเป็นหลักปฏิบัติ แต่ก็มิได้เลือกเอาหมวด เช่น อริยอัฏฐังคิกมรรค เป็นต้น นั้นมันเป็นหลักทั่วไปที่วัดก็ได้ ที่ไหนก็ได้ จะเอาชนิดที่สูงขึ้นไป ละเอียดขึ้นไปกว่านั้น คือ หมวดธรรมที่มีชื่อว่า อินทรีย์ทั้ง ๕ อินทรีย์ทั้ง ๕ จำไว้ให้ดี อินทรีย์ทั้ง ๕ คือ สัทธา วิริยะ สติ สมาธิ ปัญญา ๕ อย่างนี้ แต่ละอย่างเรียกว่าอินทรีย์ คำว่า อินทรีย์ แปลว่า สำคัญ ตัวการสำคัญหลักสำคัญ หัวข้อสำคัญ ธรรมะทั้ง ๕ ข้อนี้ จะมีอยู่ในการปฏิบัติทั่วไป จะทำสมาธิ หรือเจริญภาวนาอย่างไร ก็ต้องทำให้มีอินทรีย์ครบทั้ง ๕

**๓. บทวิจารณ์**

๓.๑ จุดเด่นของหนังสือเล่มนี้

ถึงแม้จะเป็นหนังสือที่รวบรวมการบรรยายธรรมโดย พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ที่บรรยายด้วยเนื้อหาที่เข้าใจง่ายต่อการศึกษา จึงเป็นหนังสือที่ทำให้ผู้อ่าน หรือได้ศึกษาหนังสือเล่มนี้ได้ประโยชน์จากหนังสือเล่มนี้มาก เพราะเราจะได้รู้ในเรื่องราวทั้งหมด ๓ ส่วน คือส่วนแรกรู้เรื่องเกี่ยวกับบวช คือ อะไร บวชแล้วได้อะไร ได้อานิสงส์อะไรบ้างจากการบวช เพราะเราขอบวชด้วยความสมัครใจของตนเอง เพื่อเป็นเครื่องเตือนตนไม่ให้เป็นผู้เสียหายในการปฏิญาณของตน เมื่อเข้ามาบวช ส่วนที่สองรู้เรื่องหลักการปฏิบัติระหว่างการครองสมณเพศ ว่าเมื่อเข้ามาบวชแล้วสิ่งที่ควรปฏิบัติ หรือข้อวัตรปฏิบัติประจำในแต่ละวันต้องควรทำแบบไหน และสิ่งไหนที่ปฏิบัติแล้วจะเกิดเป็นความเสียหายแก่ตนเอง และพระพุทธศาสนา และในส่วนที่สามรู้เรื่องหลักธรรมสำหรับนำไปปฏิบัติเมื่อลาสิกขา การเป็นฆราวาสที่ดีด้วยหลักธรรม

๓.๒ จุดอาจพัฒนาเพิ่ม ของหนังสือนี้

หนังสือเล่มนี้ถึงแม้จะเป็นหนังสือที่มีเนื้อหาในการบรรยายที่ทำให้ผู้อ่านเข้าใจง่าย และสามารถนำไปเป็นหลักปฏิบัติในการครองเพศบรรพชิต และฆราวาสได้ดีก็ตาม แต่ก็ยังมีประเด็นที่อาจควรเพิ่มเติม คือ การใช้ศัพท์เฉพาะทาง การใช้ศัพท์ทางศาสนา และแนวคิดทางจิตวิญญาณที่อาจทำให้ผู้อ่านที่ไม่คุ้นเคยกับศัพท์บางคำ เกิดความรู้สึกว่าเข้าใจยาก ทำให้บางคนอาจรู้สึกไม่เข้าถึงเนื้อหา ความต่อเนื่องของเนื้อหา การใช้ศัพท์เฉพาะทางในงานวิจัยด้านศาสนาและจิตวิญญาณ ดังที่มีการอธิบายเรื่องนี้ไว้ว่า การใช้ศัพท์เฉพาะทางในงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับศาสนาและจิตวิญญาณมักทำให้ผู้อ่านที่ไม่มีความรู้พื้นฐานรู้สึกเข้าใจยาก ซึ่งมีเหตุผลหลักๆ ดังนี้ ๑. ความซับซ้อนของศัพท์เฉพาะศัพท์เฉพาะทางมีความหมายเฉพาะที่อาจไม่คุ้นเคยกับผู้อ่านทั่วไป เช่น คำว่า สังขาร หรือ อนัตตาอาจทำให้เกิดความสับสนและไม่สามารถเข้าใจความหมายที่ลึกซึ้งได้[2] ๒. การตีความที่แตกต่างกันศัพท์ทางศาสนามักมีการตีความที่หลากหลาย เช่น คำว่า “กรรม” มีความหมายที่แตกต่างกันในแต่ละนิกาย หรือแม้กระทั่งในวงการศึกษาที่แตกต่างกัน ซึ่งอาจทำให้ผู้อ่านไม่สามารถเข้าใจแนวคิดที่ถูกนำเสนอได้อย่างถูกต้อง[3] ๓. แนวคิดทางจิตวิญญาณที่ไม่ชัดเจน แนวคิดทางจิตวิญญาณมักเกี่ยวข้องกับความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนบุคคล เช่น แนวคิดเกี่ยวกับ การตื่นรู้ หรือ การหลุดพ้น ซึ่งอาจมีความหมายที่แตกต่างกันไปตามบริบทของแต่ละบุคคล ทำให้ผู้อ่านรู้สึกไม่มั่นใจในการตีความ หรือเข้าใจ[4] บางบทอาจขาดความเชื่อมโยงที่ชัดเจนระหว่างกัน ทำให้ผู้อ่านรู้สึกสับสน หรือไม่สามารถติดตามแนวคิดได้อย่างต่อเนื่อง การขาดตัวอย่างที่หลากหลาย ข้อมูล

---

[2] สุรเดช สาธิต, **การศึกษาแนวคิดทางศาสนาและจิตวิญญาณ**, (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐), หน้า ๔๕-๔๖.

[3] บุญทัน หาญชัย, **การตีความคำศัพท์ในพระไตรปิฎก**, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๖๒), หน้า ๗๘-๗๙.

[4] นภาภรณ์ วรรณกิจ, **จิตวิญญาณและการพัฒนาตนเอง**, (เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๕), หน้า ๑๐๒-๑๐๓.

เกี่ยวกับผู้บวชในบางภูมิภาค หรือวัฒนธรรมอาจขาดไป ทำให้ผู้อ่านไม่สามารถเห็นภาพรวมที่ครบถ้วนเกี่ยวกับการบวชในสังคมที่หลากหลาย วิธีการปรับปรุงการสื่อสารให้คำอธิบายที่ชัดเจน ควรมีการอธิบายความหมายของศัพท์เฉพาะและแนวคิดต่าง ๆ เพื่อช่วยให้ผู้อ่านเข้าใจได้ดีขึ้น ใช้ตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง การยกตัวอย่างจากชีวิตจริง หรือเรื่องราวที่เป็นที่รู้จักจะช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพและเข้าใจแนวคิดได้ดียิ่งขึ้น เลือกใช้ภาษาที่เข้าถึงง่าย การใช้ภาษาที่เป็นกันเอง และไม่ซับซ้อนจะช่วยให้ผู้อ่านรู้สึกสะดวกสบายในการอ่านและเข้าใจเนื้อหา

**๔. สรุป**

หนังสือเรื่องเล่มนี้มักจะตั้งคำถามเกี่ยวกับเหตุผลและแรงบันดาลใจในการบวช ซึ่งจะอธิบายถึงความสำคัญและประโยชน์ของการบวชในทางพุทธศาสนา รวมถึงมุมมองต่างๆ ที่มีต่อการบวช ไม่ว่าจะเป็นในแง่ของการพัฒนาจิตใจ การสละความยึดติดกับโลกียะ หรือการเป็นแบบอย่างที่ดีในสังคมเนื้อหาหลักครอบคลุมประเด็นต่างๆ ดังนี้: ความหมายของการบวช การบวชเพื่อพัฒนาจิตใจ การบวชในเชิงสังคม การบวชเพื่อสืบทอดพระพุทธศาสนา การบวชเพื่อการเรียนรู้ หนังสือเรื่อง "บวชทำไม" จึงมักจะช่วยให้ผู้อ่านได้ทำความเข้าใจเกี่ยวกับการบวชในมุมมองที่หลากหลาย ทั้งในด้านจิตวิญญาณ การพัฒนาตนเอง และการมีบทบาทในสังคม

เมื่อพิจารณาในภาพรวม หนังสือบวชทำไม บรรยายโดย พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ) ถือว่าเป็นหนังสือที่ให้ข้อคิด แนวทางการดำเนินชีวิต ดังต่อไปนี้ คือ การค้นหาความหมายของชีวิต การบวชช่วยให้ผู้บวชได้มีโอกาสค้นหาความหมาย และจุดมุ่งหมายในชีวิต ผ่านการปฏิบัติธรรมและการศึกษาพระธรรม การลดกิเลส การบวชเป็นโอกาสในการฝึกฝนตนเอง ลดกิเลสและความวุ่นวายของจิตใจ ซึ่งจะช่วยให้ผู้บวชมีความสงบสุข การทำบุญ การบวชเป็นการสร้างบุญกุศล ไม่เพียงแต่สำหรับตัวเอง แต่ยังเป็นการทำบุญให้กับบิดามารดาและคนที่รัก การมีแบบอย่างที่ดี ผู้ที่บวชสามารถเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับคนในสังคม โดยการปฏิบัติตนตามหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้า การสนับสนุนการเรียนรู้ การบวชเปิดโอกาสให้ผู้บวชได้เรียนรู้ และเข้าใจในพระธรรมคำสอนมากขึ้น ช่วยในการพัฒนาจิตใจ และคุณธรรม หนังสือเล่มนี้จึงเสนอแง่มุมที่หลากหลายเกี่ยวกับการบวช โดยไม่เพียงแค่มองว่าการบวชเป็นพิธีกรรม แต่เป็นกระบวนการที่มีคุณค่าทางจิตใจ และจิตวิญญาณที่สามารถเปลี่ยนแปลงชีวิตได้ในทางที่ดีขึ้น

**บรรณานุกรม**

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ). **บวชทำไม**. กรุงเทพมหานคร: สุขภาพใจ, ๒๕๔๙.

สุรเดช สาธิต. **การศึกษาแนวคิดทางศาสนาและจิตวิญญาณ**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งมหาวิทยาลัย, ๒๕๖๐.

บุญทัน หาญชัย. **การตีความคำศัพท์ในพระไตรปิฎก**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ธรรมสภา, ๒๕๖๒.

นภาภรณ์ วรรณกิจ. **จิตวิญญาณและการพัฒนาตนเอง**. เชียงใหม่: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๕.